

Danmarks Borgcenter 2013

Apeltræf 2013

Den 3. august kl. 12.00

Mødested: kl.12.00 Nordhavnsvej 56, (parkering ved roklubben)
4760 Vordingborg

Tema: Danmarks Borgcenter

Dagsplan:

- 12.00 Ankomst og Velkomst**
Dagens program
- 12.30 Danmarks Borgcenter - Rundvisning v/ museumsinspektør Berit Christensen**
- 13.30 Frokost ved Danmarks Borgcenter**
Den medbragte frokost nydes.
- 15.00 Slægtstale v/ Steffen Apel**
Vi drager til Kulsbjergskole afd. Nyråd, hvor vi skal høre og se årets slægtstale.
- 15.30 En tur igennem Vintersbølle skov v/ Anne-Marie Jacobsen**
For dem der har lyst fører Anne-Marie os på en tur fra Kulsbjerg Skole, afd. Nyråd og ned til Beværterhuset. Der er bl.a. sket en del nyt ved vandløbet.
- 16.30 Beværterhuset - Eftermiddagskaffe og kage**
Hygge med kaffe, kage og slægtssangen.
Gode idéer til næste års Apeltræf
--- Slut ---

Danmarks Borgcenter – Vordingborg Slot - Gåsetårnet - (kilde: da.wikipedia.org)

Vordingborg Slot blev grundlagt af kong Valdemar den Store omkring år 1160. Men allerede før har der på stedet ligget en stormandsgård. Nyere arkæologiske udgravninger har fundet et udsnit af en kirkegård fra begyndelsen af 1100-tallet. Dengang var det normalt, at kirkerne blev bygget i forbindelse med stormandsgårdene, og det var sandsynligvis også tilfældet i Vordingborg.

Ligesom ved den oprindelige stormandsgård har man også kun begrænset viden om kong Valdemars nye borganlæg. Arkæologiske undersøgelser har fastslået, at der var tale om ringvold med en omkransende voldgrav. Selve borgpladsen har været 30 x 40 meter. - Der er endnu ikke fundet spor efter faste bygninger fra denne ældste borg.

Fornyelsen omkring 1200

Valdemar den Stores Vordingborg blev allerede ændret under den næste generation. Der er fundet rester af en større brokonstruktion med meget kraftige egepæle, som er fra træer fældet i sommeren 1189: Dette indebærer, at der må have været fortsatte arbejder på borgen under Valdemar den Stores efterfølger, Knud den 6., som regerede 1182-1202.

Lige nord for borgen byggedes en ny fornem kirke i teglsten, Skt. Andreaskirken. Den gamle randvold blev nu sløjfet til fordel for en ringmur opført af munkesten. Jorden fra randvolden blev anvendt til at hæve niveauet på borgpladsen inden for muren. Langs den sydlige ringmur opførtes på omtrent samme tid et 30 meter langt stenhus, det såkaldte palatium. Der er formodentlig tale om kongens bolig.

Valdemar Atterdags Vordingborg

I det følgende århundrede efter kong Valdemar Sejr blev borgen flere gange udvidet, men mest markant under Valdemar Atterdag. Dendrokronologisk datering af pæle fra anlægget viser, at træerne er fældet i vinteren 1358-59, og udvidelsen af borgen må være foretaget kort efter. I slutningen af 1300-tallet fremstod den sandsynligvis med 9 fæstningstårne og 12 halvtårne, forbundet af næsten 800 meter fæstningsmur i 8 meters højde. De store fæstningstårne omfatter bl.a. Gåsetårnet, Ormetårnet, Jomfrutårnet, Valdemarstårnet og Møllebæktårnet - navne som dog først kendes fra 1600-tallet og frem.

Efter Valdemar Atterdag

Vordingborg blev aldrig udbygget med bastioner, der kunne modstå kanoner, og mistede sin militære betydning. Diverse om- og tilbygninger forandrede ikke grundlæggende borgen, og nutidens ruiner afspejler Valdemar Atterdags borg. Efter Svenskekrigene i midten af 1600-tallet blev borgen revet ned.

I 1671-73 blev der på den gamle borggrund opført et barokpalæ til Prins Jørgen, søn af Frederik III, men Jørgen blev i 1683 gift med dronning Anna af England og nåede sikkert aldrig at bo på Vordingborg. Efter at alle kongehusets besiddelser i Sydsjælland i 1744 blev solgt, blev det tomme palæ også revet ned i 1750. En mand-skabsfløj står dog tilbage og har indtil 2013 rummet Sydsjællands Museum.

Udgravninger og revitalisering

Her i 2013 åbner Danmarks Borgcenter ved den 4 hektar store borgruin, i form af et udstillingshus som opføres samtidig med, at hele den gamle borgruin revitaliseres med omfattende udgravninger, vand i voldgravene og uden- og indendørs formidling. Udgravningerne i forbindelse med projektet har bl.a. medført fundet af et helt 10-15 meter højt borgtårn, som var styrtet sammen i voldgraven. Tårnet menes at være væltet ud i voldgraven engang før år 1600, muligvis pga. problemer med fundamentet.

Borgens betydning i Østersøregionen

Vordingborg blev centrum for den ekspansive udenrigspolitik, som kong Valdemar den Store og ærkebiskop Absalon førte på den sydlige østersøkyst. I samme periode blev der anlagt et net af andre borge langs de danske øers sydvendte kyster. Blandt andre kan nævnes Nyborg, borgen på Sprogø og Tårnborg ved Korsør.

Kongen tog gerne ophold på Vordingborg Slot, når flåden samledes i Grønsund, i Fanefjord eller i vigen neden for Vordingborg inden et togt. Kulminationen blev Arkonas fald og Rügens erobring i 1169. Og det var på Vordingborg Slot, at kongen døde i 1182.

Borgerkrige og opløsning

Gåsetårnet bygget af kong Valdemar Atterdag er det eneste velbevarede levn af borgen. Keglespiret og guld-gåsen på toppen stammer fra 1800-tallet.

Efter mordet på Erik Klipping i 1286 blev Erik Menved konge, og han ønskede at genvinde Danmarks fordums storhed. Borgen kom atter i centrum for de danske ønsker om ekspansion i Østersøområdet, og dokumenter udstedt på Vordingborg viser, at kongen opholdt sig ofte på borgen. Erik Menved var hertug af Estland og fik skytsherredømme over Lübeck i 1307 og lensherredømme over Rostock 1311-12. Derfor kunne han styre en stor del af handlen mellem Europa og Norden.

Den ekspansive politik og de mange krige og oprør under Erik Menved førte dog riget i fattigdom og ulykke, og efter hans død i 1319 blev borgen i 1326 scene for et stort nederlag. Margrethe I fejrede så sent som i 1324 bryllup på Vordingborg samtidig med kroningen af Eriks broder og efterfølger, Christoffer II, men da Christoffer måtte flygte fra Vordingborg i 1326 og gå i landflygtighed, var landet for størstedelens vedkommende pantsat til holstenske grever.

Nyt centrum under rigets samling

Kong Valdemar Atterdag var fra sin overtagelse af tronen i 1340 langt fra herre over hele Danmark. Store dele af riget var pantsat, og kongen brugte de første mange år af sin regeringstid til at betale de forskellige pantthaver. Vordingborg blev indløst i 1346 for de penge, som Valdemar modtog for, at korsridderne fra Den Tyske Orden kunne overtage Estland.

Vordingborg blev aldrig ombygget til at kunne modstå belejringskanoner og mistede gradvist sin militære betydning. Borgens endelige knæk kom under Anden Karl Gustav-krig i 1658-60, hvor garnisonen ved svenskerne ankomst var trukket til København, så den svenske hær uden kamp kunne tage borgen i besiddelse. Efter krigen var borgen så ødelagt, at den blev revet ned.

Sidste egentlige militære opgør ved borgen var således under Valdemar Atterdag, og i takt med, at kongemagten etablerede sig fast i København, fungerede borgen herefter mest som sæde for skiftende hovedsmænd, der herfra administrerede Vordingborg Len.

Sangen ved Maren Apels hus

1. Hvor Sjællands fagre ager,
langs Storestrømmens bred.
Hvor vind og sol så nænsomt
har formet dette sted.
Her samles vi til lyden
af skovens vingesus.
I Apel-slægtens hjerte
ved Maren Apels hus . . .

2. Min fortids stolte minde
som skabt af livets kår.
Det land som jeg kan kende
helt fra min barndoms vår.
Hvor himlens klare stjerner
står klart ved Sjællands fod,
her skabtes mine aner . . .
Her slog min sjæl sin rod.

3. Du sydsjællandske sommer
hvor er min glæde stor,
når lyse nætter kommer
jeg fattig bli'r på ord.
For intet steds i Danmark
jeg føler samme fred . . .
Om solen brænder ageren,
om regnen strømmer ned.

4. Ja slægter skal bevares
i alle slægters led.
Her minderne de ta'r os,
og børnene ta'r med . . .
De steder skal de kende;
her slægtens vugge står.
Vi gi'r hinanden håndslag
- og ses til næste år.

*På Sjølund's fagre sletter: N.W. Gade 1838 /
Gendigtet: Carsten Warming juli 2006*

Information:

NYT : Apelslægten har fået opdateret vores egen hjemmeside og findes nu på: www.apel.dk

Litteratur:

Sandberg, Fra Barndommens Land, 1951.

Sandberg beskriver sine barneår på Vintersbølle Bleg og derigennem fabrikken og dens personer.

Sydsjællandsmuseumsårbog for 2003, Charlotte Paludan

Sydsjællandsmuseumsårbog for 2004, Anne-Marie Jacobsen restaurering af Beværterhuset

Folderen: Vinterbølle Skov

Bogen: Fortællinger fra Vintersbølle udgivet på forlaget Museerne.dk den 28. august 2010

Hjemmesiden www.museerne.dk

Derudover råder Lokalhistorisk Forening for Vintersbølle/Nyråd over information:

Hvis man ønsker at støtte Projekt Beværterhuset kan man gøre det ved at blive medlem af Lokalhistorisk Forening for Vintersbølle/Nyråd.

Lokalhistorisk Forening for Vintersbølle/Nyråd er dannet den 28. august 2000.

Foreningens formål:

1. At udbrede kendskabet til Vintersbølle og Nyråds historie.
2. At bevare væverhuset/beværterhuset i Vintersbølle Skov samt gøre det tilgængeligt for grupper med interesse i egnens historie og natur.

E-mail adr.: nyraad@vinterhistorie.dk

Web: www.vinterhistorie.dk

Kontingent (75 kr. pr. år) kan indbetales enten til kasser Peter Apel eller indsættes på **konto 0040-6874516528**.

Denne folder er udarbejdet i forbindelse med det 8. Apeltræf i 2013 af Anne-Marie Jacobsen og Kasper Beck Hemmingsen.

Tak til Steffen Apel for slægtens tale.

Tak til alle for hjælpen ved serveringen ved Beværterhuset.